

Perfil social

ANÀLISI DE L'EVOLUCIÓ SOCIODEMOGRÀFICA DE LA IMMIGRACIÓ A LA CIUTAT DE BARCELONA

OBSERVATORI BARCELONA. SECTOR DE SERVEIS PERSONALS¹

Introducció

Barcelona és una ciutat amb llarga tradició migratòria. El seu creixement i desenvolupament es troba lligat a la suma de tradicions i cultures que ha donat com a resultat una societat rica i diversa fruit de les aportacions de generacions de persones que, en èpoques diferents, hi han emigrat.

Si prenem com a referència només el segle XIX, veurem com la ciutat va rebre primer la immigració de persones de la resta de comarques catalanes arran del procés d'industrialització. Aleshores la necessitat de mà d'obra de la creixent indústria barcelonina, juntament amb la crisi del sector agrícola i la possibilitat d'assolir millors condicions de vida, van provocar aquest primer flux migratori a la ciutat.

Posteriorment, encara dins la primera meitat de segle XX i lligat a grans obres infraestructurals (la construcció de les primeres línies de metro, l'Exposició Universal de 1929, etc.), es va produir un fenomen migratori menor però significatiu procedent de regions properes a Catalunya, que a partir dels anys seixanta es va generalitzar i es va ampliar a altres regions de l'Estat espanyol, com ara Andalusia, Múrcia o Galícia. Així, durant dues dècades es va completar una de les transformacions més importants de la ciutat, pel que fa a la seva composició demogràfica i el seu creixement urbà, amb l'assentament de població arribada de diferents zones de l'Estat. Aquesta població constituirà l'entramat social de molts barris barcelonins que van néixer i es van conformar com a conseqüència d'aquesta onada migratòria.

En la dècada dels anys vuitanta s'inicià un nou procés que afectà la immigració de persones que provenien de països en vies de desenvolupament i/o amb conflictes polítics, i que tot i que no tenia la rellevància numèrica del corrent d'immigració estrangera actual, ja apuntava a un fenomen amb característiques noves. No serà fins a mitjan anys noranta que aquest fenomen començarà a ser rellevant i a prendre les dimensions amb les quals es manifesta en els nostres dies.

Aquest fenomen de la immigració estrangera de mitjan dècada de 1990 no és exclusiu de Barcelona o Catalunya, sinó que es dona a tot l'Europa continental. Es tracta de països on el pes demogràfic de la població d'origen estranger és superior i on la presència de societats multiètniques i multiculturals compta amb més tradició. Les ciutats europees que entre els anys quaranta i seixanta havien rebut població procedent d'antigues colònies, i més tard van acollir la immigració intraeuropea (com és el cas de l'originària d'Itàlia i Espanya), als noranta experimenten l'arribada de corrents regits per paràmetres diferents.

Els processos migratoris estan relacionats amb els vincles històrics, culturals i polítics que mantenen les societats d'acollida amb tercers països, amb la seva ubicació geogràfica o estratègica, però també amb els processos de globalització i els desequilibris Nord-Sud que provoquen l'increment de moviments de persones que emigren dels seus països d'origen a la recerca de les condicions de vida millors dels països més desenvolupats, general-

ment per intentar superar condicions de vida d'extrema pobresa o bé conflictes bèl·lics o situacions de violència, així com per trobar oportunitats laborals i acomplir expectatives de progrés que són difícilment realitzables en països en vies de desenvolupament.

L'onada migratòria actual provocada per l'arribada d'importants contingents de persones extracomunitàries a l'Estat espanyol no s'escapa d'aquestes dinàmiques. Malgrat tot, no tota la nova immigració estrangera que arriba té el mateix tipus de motivacions ni prové de països en vies de desenvolupament.

Barcelona ha experimentat un procés migratori característic, ja que els fluxos d'entrada a la ciutat de persones estrangeres té un ritme significativament diferent al d'altres capitals d'àmbit europeu, on l'arribada de fluxos d'altres països s'ha esdevingut de forma més gradual. Cal destacar, doncs, que l'increment del pes de la població estrangera a la nostra ciutat s'ha donat de forma molt ràpida els darrers anys.

L'aplicació de mesures administratives, especialment les que es van dur a terme durant l'any 2001 sota la Llei 4/2000,² ha donat lloc a amplis processos de regularització, i ha fet aparèixer importants col·lectius de persones indocumentades,

1. Aquest article l'han elaborat Ignasi Centelles, mitjançant una beca de l'Institut d'Educació Contínua de la Universitat Pompeu Fabra, i Isabel Sánchez, de la Direcció de Planificació, Recerca i Desenvolupament.

2. Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, reformada per la Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre, ara modificades per la Llei 14/2003, de 20 de novembre.

especialment a les grans ciutats, cosa que ha contribuït a la visibilització de la migració estrangera.

L'entrada de persones estrangeres és un procés que modifica la vida de la ciutat, l'enriqueix culturalment i transforma els diferents territoris a partir dels perfils diversos del col·lectiu immigrant de Barcelona, que es poden caracteritzar i definir en funció del lloc d'origen, l'estatus legal, les seves activitats dins del mercat laboral, la capacitat econòmica, la religió, el coneixement de la llengua, el sexe, la seva situació de convivència i les xarxes relacionals, el fet que genera la voluntat d'immigració, els anys de residència al país, i el nivell d'estudis. La immigració recent, amb tota la seva heterogeneïtat, es distribueix de forma diversa en els barris de la ciutat.

A causa d'aquest potencial transformador, és important destacar com a característica de Barcelona la distribució de la immigració estrangera als territoris. Tot i que es donen situacions de concentració de la població estrangera en els barris del nucli antic de la ciutat —on aquesta representa prop del 30% de la població—, s'observa els darrers anys una tendència a l'equiparació del pes relatiu dels col·lectius estrangers als barris de la ciutat. En general, l'impacte de la immigració estrangera s'absorbeix de forma equilibrada als districtes —la proporció de persones estrangeres sobre el total tendeix a igualar-se entorn d'un 8,8%-12,8%—.

Més enllà de les diferències entre els col·lectius, i si comparem la població estrangera amb la resta, l'anàlisi de taules

i estadístiques ens mostra com en el seu conjunt hi ha diferències significatives entre la població autòctona i la immigrant. En general, s'observa que les condicions de vida, de salut i laborals són pitjors per a les persones estrangeres, tot i que aquestes tenen en la seva globalitat titulacions acadèmiques equivalents o superiors a les del conjunt de la població.

En aquesta article mostrarem les estadístiques disponibles més rellevants referents a la situació de la immigració per tal de dibuixar els perfils de la població estrangera a Barcelona i l'evolució de les tendències del fenomen migratori. Es tracta de posar de manifest les realitats de les persones estrangeres que arriben a treballar, estudiar i viure a la ciutat.

Per fer-ho s'analitzen dades de fonts secundàries, especialment del padró d'habitants,³ i es repassa l'evolució sociodemogràfica de la població estrangera —el seu creixement dins la ciutat, la distribució territorial i l'evolució de la natalitat—, i la seva composició —en funció de l'origen, el sexe, l'edat i els anys d'estada—. També s'aporta informació sobre les seves condicions de vida —els nivells d'instrucció, la incidència en el sistema educatiu, la salut i la relació amb el mercat de treball.

Evolució sociodemogràfica de la població estrangera a Barcelona

D'entre els corrents migratoris que ha presenciat la ciutat de Barcelona durant aquest segle i la segona meitat del passat, l'actual és el que mostra més impacte en la dinàmica social, ja que s'està produint

amb una gran celeritat i està fent emergir de forma molt ràpida una realitat multicultural i multiètnica nova, derivada de l'heterogeneïtat i la diversitat d'origen de les persones immigrants. L'impacte sobre l'estructura i la dinàmica de la població ha estat molt important, com ho evidencien els diferents paràmetres demogràfics. La nova immigració afegeix diversitat a un entramat social ja de per si divers.

Creixement del pes demogràfic

Si observem l'evolució recent, veiem com el total de la població estrangera empadronada a la ciutat de Barcelona l'1 de gener de 2004 és de 202.489 persones, mentre que l'any 2001 el volum era significativament inferior, ja que n'hi havia 53.428. Durant el 2003 es van empadronar 39.44 persones estrangeres, i la proporció del col·lectiu estranger sobre la població total passava d'un 10,7% (l'1 de gener de 2003) a un 12,8% en un any (l'1 de gener de 2004). Aquest creixement és molt més pronunciat si observem l'evolució des de l'any 2000,

---

3. Les dades s'han extret majoritàriament del padró d'habitants. D'aquesta manera, i pel fet que l'empadronament facilita l'accés a l'atenció sanitària i l'educació, l'anàlisi captura en principi tant la població amb residència legal com la no regularitzada. Les dades del padró són sensibles als fluxos d'arribada i als canvis en les normes i els processos de regularització de la residència, de manera que poden afectar l'anàlisi. En un futur es podria donar un descens de l'empadronament per part de les persones estrangeres en situació irregular, ja que la nova Llei d'estrangeria —la 14/2003, que modifica la regulació aprovada l'any 2000— preveu la possibilitat que les policies puguin accedir a la informació i a dades (com el domicili) de les persones de nacionalitat estrangera. En principi, però, les dades d'aquest informe sembla que no es troben afectades per l'efecte que podria produir el canvi legislatiu.

Taula 1.
Població estrangera empadronada. Barcelona, evolució 1999-2004

	Persones estrangeres empadronades	Increment respecte a l'any anterior	Pes de la població estrangera respecte a la població de la ciutat (%)
Març de 1999	40.903	*	2,7
Març de 2000	53.428	12.525	3,5
Gener de 2001	74.019	20.591	4,9
Gener de 2002	113.809	39.790	7,6
Gener de 2003	163.046	49.237	10,7
Gener de 2004	202.489	39.443	12,8

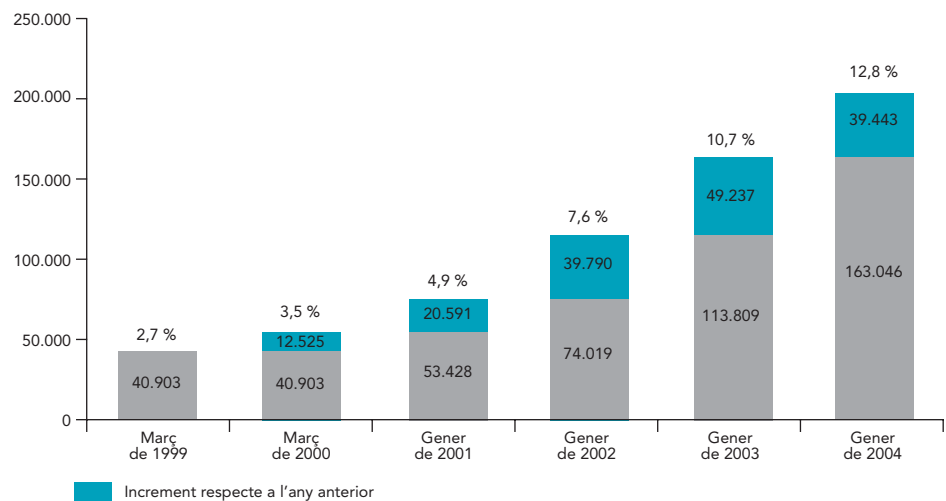
* No consta.

Font: Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració. Observatori de la Immigració. Informe de gener de 2004.

quan aquest grup representava un 3,5% del total de Barcelona (taula 1). La proporció de població estrangera respecte al total de la població ha crescut en 10,1 punts percentuals en cinc anys (gràfic 1). Aquest creixement ha fet variar la tendència demogràfica, de pèrdua de població, que seguia la ciutat (taula 2). L'evolució de la població estrangera a Barcelona no ha estat constant en el temps; de fet, el seu ritme de creixement disminueix des del 2002 i l'increment de l'any 2003 ha estat el més baix dels darrers cinc anys, segons les dades del padró. El 2003 es produeix un creixement entorn del 24,2%, mentre que l'any anterior el creixement d'aquest col·lectiu era del 43,3%. L'any en què la població estrangera va créixer més va ser el 2001, amb un 53,8% (gràfic 2). L'arribada tan important de persones estrangeres a la ciutat a partir del 2001 té a veure amb les mesures de regularització activades pel govern central. L'any 2001 hi va haver 153.820 sol·licituds de regularització a la província de Barcelona, de les quals es van aprovar 89.243 (el 58%). Així mateix, es van presentar 44.891 expedients d'arrelament, dels quals es van concedir 15.569.⁴

Darrere d'aquest pic de l'any 2001, juntament amb factors relatius a la situació als països d'origen i que van empènyer un important contingent de persones a emigrar cap a l'Estat espanyol, s'esdevenien dos fenòmens. D'una banda, l'empadronament de persones estrangeres establertes a Barcelona sense permís administratiu de residència, i de l'altra, l'arribada d'un nou contingent al país i a la ciutat davant l'anunci de mesures de regularització.

Gràfic 1.
Població estrangera empadronada. Barcelona, evolució 1999-2004

Nota: el percentatge és la proporció de persones estrangeres sobre la població de Barcelona.

Font: Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració. Observatori de la Immigració. Informe de gener de 2004.

També hi ha relació entre la pressió d'entrada dels fluxos migratoris i les oportunitats laborals que ofereix la ciutat. Com veurem més endavant, l'augment en la proporció de persones estrangeres camina en paral·lel amb el nombre de contractes per a aquest grup de població.

Un altre factor que afecta l'experiència del procés migratori és l'existència d'una xarxa de suport informal al país d'acollida. La població nouvinguda acostuma a seguir els mateixos itineraris, pautes de migració i assentament que els seus predecessors, i tendeix a anar a viure allà on ja hi ha persones del mateix lloc d'origen que li poden donar suport. En aquest sentit,

observarem com això pot influir en la distribució de la població dins dels territoris de la ciutat; un cas paradigmàtic es el districte de Ciutat Vella, on conviu població de més de 35 nacionalitats diferents però concentra proporcions elevades de població d'origen pakistanès i marroquí, entre d'altres.

L'existència de col·lectius de persones estrangeres té fortes implicacions per a la ciutat, ja que la transforma i l'enriqueix culturalment. A Barcelona, el 2004 con-

4. Dades de situació de l'evolució de la població estrangera. Pla municipal d'immigració. Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 2003.

viuen 155 nacionalitats diferents, que eren 126 l'any 1996. Hi ha hagut un increment de 29 nacionalitats en deu anys. També és rellevant l'increment dels grups amb més de mil persones residents a la ciutat. El 1996 n'hi havia 9, i l'any 2004 en són 31 (gràfic 3). En aquest període hi ha hagut un increment de 22 nacionalitats, que tenen més de mil persones residents. Així, al costat de l'increment del pes de la immigració es dona una creixent diversitat ètnica i cultural.

Distribució territorial a la ciutat

L'impacte de la immigració estrangera es distribueix de forma desigual als diferents districtes i barris de la ciutat (taula 3). A la vista dels valors absoluts, el districte de Ciutat Vella és el que concentra més persones estrangeres —n'hi ha 35.165 l'any 2004—. Els districtes de l'Eixample, Sants-Montjuïc i Sant Martí són, juntament amb Ciutat Vella, els que disposen d'un volum de població estrangera superior. Aquest és

un fet característic que es manté durant el període 2001-2004.

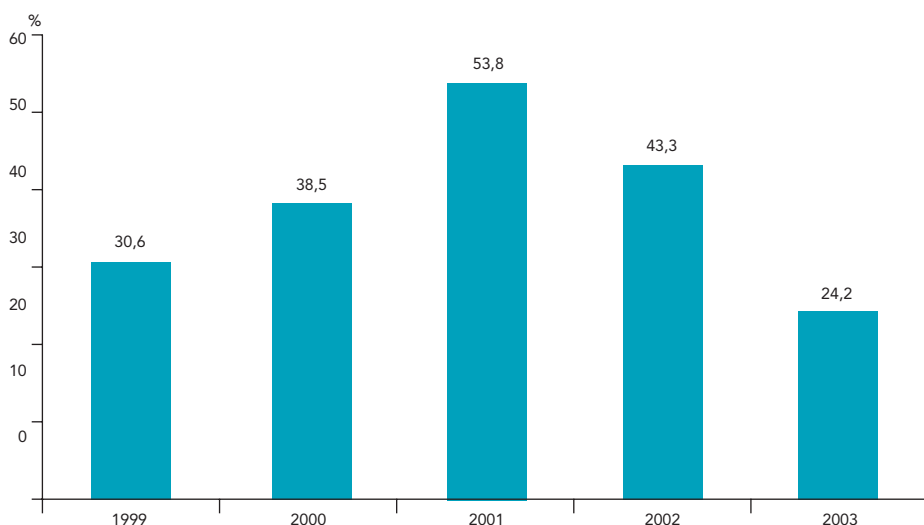
Els districtes que concentren un volum de població estrangera menor són Les Corts, Sant Andreu i Sarrià-Sant Gervasi, que tenen 7.370, 12.085 i 13.208 persones empadronades de nacionalitat estrangera. El cas del districte de Sarrià-Sant Gervasi és peculiar, perquè l'any 2001 tenia un volum de població estrangera superior en comparació amb la resta de districtes, però la darrera onada migratòria provinent de l'estranger ha tin-

Taula 2.
Evolució de la població. Barcelona, 1970-2003

Any	1970	1981	1986	1991	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Població	1.745.142	1.752.627	1.701.812	1.643.542	1.508.805	1.505.581	1.503.451	1.496.266	1.505.325	1.527.190	1.582.738

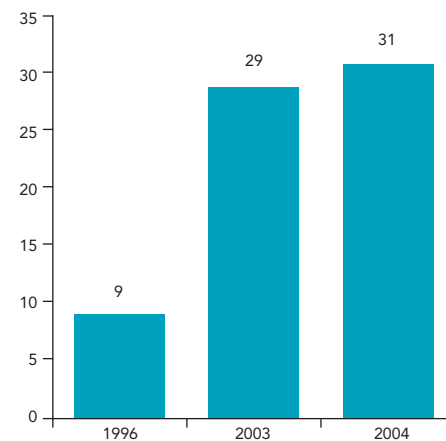
Font: padró d'habitants de 1970, 1981, 1986 i 1996. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona. Rectificacions padronals de 1998, 1999, 2000, 2001, 2002 i 2003. Instituto Nacional de Estadística.

Gràfic 2.
Increment percentual anual de la població estrangera. Barcelona, 1999-2004

Font: Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració. Observatori de la Immigració. Informe de gener de 2004.

Gràfic 3.
Col·lectius nacionals amb més de mil persones residents. Barcelona, evolució 1996-2004

Font: Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració. Observatori de la Immigració. Informe de gener de 2004.

gut un impacte menor i ara se situa entre els districtes amb un volum inferior de població estrangera; això té molt a veure amb els perfils socioeconòmics dels col·lectius estrangers que acull aquesta zona—que són majoritàriament població estrangera provinent d'Europa—, amb una taxa de creixement, en el període 1996-2004, inferior a la mitjana.

Hi ha, en general, una relació entre el nombre de persones estrangeres per districtes i la distribució de l'impacte d'aquesta nova immigració. Aquesta relació es dona per l'efecte que té sobre la immigració l'existència de xarxes de suport informal preexistents en el territori, i també per altres condicions estructurals (com el preu de l'habitatge i els serveis).

L'impacte de la immigració s'ha de valorar no només tenint en compte valors absoluts, sinó també tenint en compte quina proporció representa el col·lectiu estranger respecte al total de la població, per mesurar, més enllà del seu nombre, l'impacte que poden tenir en l'estructura i la fesomia d'un territori.

La distribució tendeix a equilibrar-se per a tots els districtes, amb un pes demogràfic d'entre el 8,8% i el 12,8% del total de la població, amb l'excepció de Ciutat Vella, on aquest grup representa un 36% del total del districte.

Els districtes que tenen una proporció més elevada de població estrangera són Ciutat Vella, Sants-Montjuïc i l'Eixample, i els que tenen una proporció inferior són Horta-Guinardó, Sant Andreu, Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi. En aquest cas, i si tenim en compte els districtes amb més immigració i també els que en tenen menys, cal fer notar

que hi ha una relació estreta entre el volum de població estrangera i la proporció sobre el total de població que aquesta representa.

Els canvis que s'esdevenen en l'àmbit territorial i que tindran importants conseqüències per al desenvolupament social i cultural dels barris es posen de manifest

quan s'analitza l'evolució recent de la immigració a la ciutat. Així, s'observa d'una banda que els districtes que presenten un increment més important de població estrangera entre els anys 2003 i 2004 són Nou Barris i Gràcia (taula 4), i de l'altra, que aquest augment del pes demogràfic de la

Taula 3.
Població estrangera per districtes. Barcelona, gener de 2001 - gener de 2004

	Gener de 2001	Gener de 2002	Gener de 2003	Gener de 2004
Barcelona	74.019	113.809	163.046	202.489
1. Ciutat Vella	15.513	22.517	30.834	35.165
2. Eixample	13.386	19.780	27.741	34.568
3. Sants-Montjuïc	8.585	13.572	20.002	24.969
4. Les Corts	3.320	4.339	6.060	7.370
5. Sarrià-Sant Gervasi	5.939	7.709	10.519	13.208
6. Gràcia	4.805	7.164	10.206	13.302
7. Horta-Guinardó	4.850	7.949	11.538	14.558
8. Nou Barris	4.961	8.494	12.575	16.491
9. Sant Andreu	4.057	6.503	9.703	12.085
10. Sant Martí	7.019	11.350	17.179	21.702
No consta	1.584	4.432	6.689	9.071

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 4.
Població estrangera per districtes i proporció a cada districte sobre el total de població. Barcelona, gener de 2003 - gener de 2004

	Gener de 2003		Gener de 2004		% d'increment de la població estrangera 2003-2004
	Persones estrangeres	% de persones estrangeres sobre la població	Persones estrangeres	% de persones estrangeres sobre la població	
Barcelona	163.046	10,7	202.489	12,8	24,2
1. Ciutat Vella	30.834	34,7	35.165	36,1	14,0
2. Eixample	27.741	11,2	34.568	13,7	24,6
3. Sants-Montjuïc	20.002	12,0	24.969	14,7	24,8
4. Les Corts	6.060	7,4	7.370	9,0	21,6
5. Sarrià-Sant Gervasi	10.519	7,9	13.208	9,8	25,6
6. Gràcia	10.206	9,0	13.302	11,6	30,3
7. Horta Guinardó	11.538	7,0	14.558	8,7	26,2
8. Nou Barris	12.575	7,7	16.491	10,0	31,1
9. Sant Andreu	9.703	7,2	12.085	8,8	24,5
10. Sant Martí	17.179	8,3	21.702	10,3	26,3
No consta	6.689	ND	9.071	ND	36,6

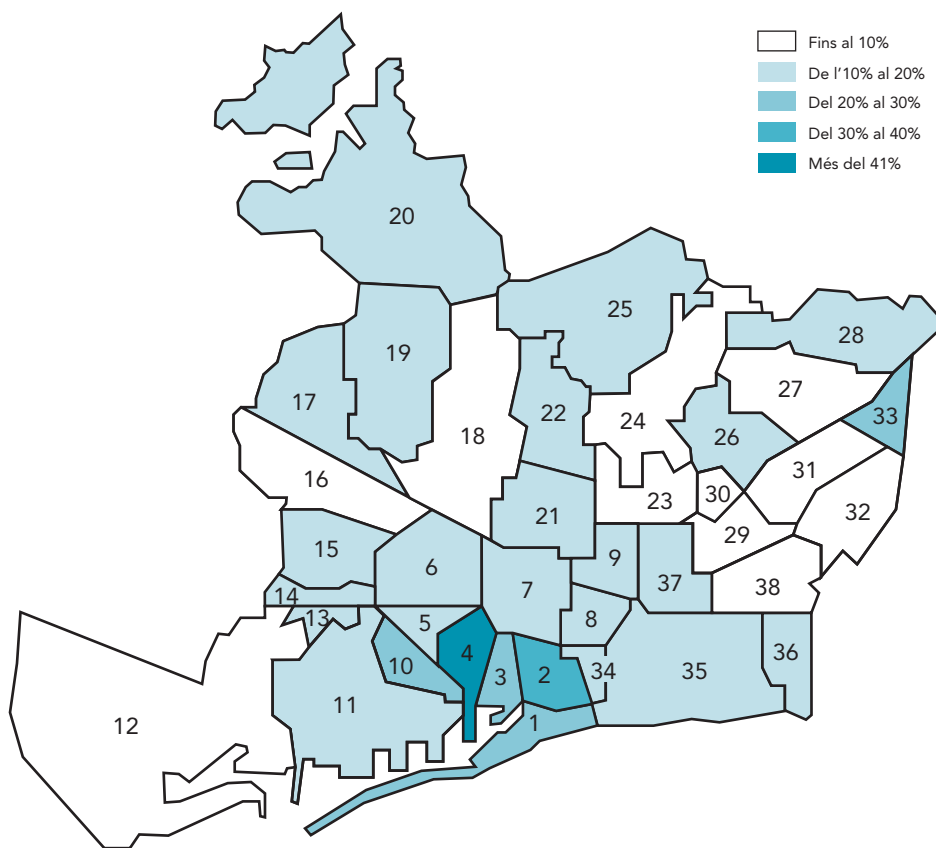
Font: Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració. Observatori de la Immigració. Informe de gener de 2004.

població estrangera afecta especialment algunes zones com els barris de Ciutat Vella, i també d'altres com el Poble Sec (amb un 24%) al Districte de Sants, o Trinitat Vella (amb un 21,1%) al Districte de Sant Andreu, segons dades de gener 2004 (figura 1).

Si prenem com a població de referència la de procedència estrangera per avaluar la seva distribució als territoris, trobem que el districte de Ciutat Vella acull el 17,4% de totes les persones estrangeres de la ciutat, l'Eixample acull el 17,1%, Sants-Montjuïc el 12,3%, i Sant Martí el 10%. Els quatre districtes que tenen en el seu territori més persones estrangeres acullen el 56% de tota la població estrangera (taula 5).

Ja hem dit que, tot i les diferències entre districtes, si observem el pes proporcional de la població estrangera dins dels districtes respecte a la població total trobem que hi ha una tendència cap a una distribució cada cop més equilibrada de la immigració; però si observem la distribució per zones estadístiques (o barris) i la nacionalitat de les persones estrangeres als territoris descobrirem diferències importants entre ells. La taula 6 mostra un recull de les principals nacionalitats que hi ha a cada districte. Si tenim present —com veurem més endavant— que la població de nacionalitat estrangera que prové d'Amèrica Llatina és el col·lectiu més ampli, seguit de la que prové d'Europa, Àsia i Àfrica, no ens ha d'estranyar que siguin en molts districtes un col·lectiu predominant. Així doncs, Sant Martí, Nou Barris i Horta-Guinardó tenen una distribució similar amb predomini de nacionalitats llatinoamericanes, i hi són majoritaris els col·lectius

Figura 1.
Distribució de la població immigrant sobre la població total per barris. Barcelona, gener de 2004

1. Barceloneta	11. Montjuïc	21. Gràcia	31. Sant Andreu
2. Parc	12. Zona Franca-Port	22. Vallcarca	32. Bon Pastor
3. Gòtic	13. Font de la Guatlla	23. Guinardó	33. Trinitat Vella
4. Raval	14. Bordeta-Hostafrancs	24. Horta	34. Fort Pius
5. Sant Antoni	15. Sants	25. Vall d'Hebron	35. Poble Nou
6. Esquerra Eixample	16. Les Corts	26. Vilapicina-Turó de la Peira	36. Barris Besòs
7. Dreta Eixample	17. Pedralbes	27. Roquetes-Verdum	37. Clot
8. Estació Nord	18. Sant Gervasi	28. Ciutat Meridiana-Vallbona	38. Verneda
9. Sagrada Família	19. Sarrià	29. Sagrera	
10. Poble Sec	20. Vallvidrera-Les Planes	30. Congrés	

d'Equador, Perú, Colòmbia i Argentina, i els nord-africans, amb una presència important del grup marroquí.

En altres districtes com Gràcia, Les Corts i l'Eixample, els col·lectius amb més presència tenen una composició lleugera-

ment diferent; hi ha també un gruix important de població estrangera de nacionalitat equatoriana, colombiana, argentina i peruana, però també tenen rellevància col·lectius de nacionalitats europees (de països com França i Itàlia).

Taula 5.
Població estrangera per districtes i proporció a cada districte sobre el total de població estrangera a la ciutat. Barcelona, gener de 2003 - gener de 2004

	Gener de 2003		Gener 2004	
	Persones estrangeres	% de persones estrangeres sobre el total de la població estrangera a la ciutat	Persones estrangeres	% de persones estrangeres sobre el total de la població estrangera a la ciutat
Barcelona	163.046	100	202.489	100
1. Ciutat Vella	30.834	18,90	35.165	17,40
2. Eixample	27.741	17,00	34.568	17,10
3. Sants-Montjuïc	20.002	12,30	24.969	12,30
4. Les Corts	6.060	3,70	7.370	3,60
5. Sarrià-Sant Gervasi	10.519	6,50	13.208	6,50
6. Gràcia	10.206	6,30	13.302	6,60
7. Horta Guinardó	11.538	7,10	14.558	7,20
8. Nou Barris	12.575	7,70	16.491	8,10
9. Sant Andreu	9.703	6,00	12.085	6,00
10. Sant Martí	17.179	10,50	21.702	10,70
No consta	6.689	4,10	9.071	4,50

Font: Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració. Observatori de la Immigració. Informe de gener de 2004.

Al districte de Sarrià-Sant Gervasi les nacionalitats que tenen un gruix més gran de població són principalment europees (França, Itàlia i Alemanya) i d'Amèrica del sud (Argentina i Colòmbia).

Els districtes de Sant Andreu, Sants-Montjuïc i Ciutat Vella es caracteritzen per tenir entre la població estrangera col·lectius nacionals majoritaris d'origen llatinoamericà i nord-africà, i també població d'origen asiàtic. En el cas de Sant Andreu, entre els grups majoritaris de nacionalitat estrangera hi ha població xinesa, i a Sants-Montjuïc i Ciutat Vella, població pakistanesa.

El barri del Raval és paradigmàtic i mereix una menció especial tant en relació amb les dades del districte de Ciutat Vella com amb altres zones de la ciutat. Ens trobem amb un barri amb una forta

presència de població estrangera, que representa prop de la meitat de la població resident i amb una gran diversitat de nacionalitats. El pes de la immigració ha experimentat un increment ràpid i a hores d'ara la població immigrant estrangera representa el 48% del total de la població del barri. El barri del Raval concentra a més el 78,4% de la població pakistanesa, el 52% de la població marroquina, el 99,4% de la població filipina i el 66,4% de la població equatoriana del districte de Ciutat Vella.

Naixements de mare estrangera: evolució i anàlisi per orígens

L'increment de naixements de mare d'origen estranger és un element important en l'anàlisi de l'impacte de la immi-

gració si tenim en compte les dades referides a l'envelliment de l'estructura de població de la ciutat i la baixa natalitat. L'arrelament de nova població estrangera ha contribuït a l'augment de la població; els seus patrons reproductius, diferents dels de la població de nacionalitat espanyola, i la seva mitjana d'edat (persones en edat fèrtil) ha ajudat a contenir la caiguda de la natalitat a la ciutat.

En general, l'impacte demogràfic de la nova immigració estrangera és positiu per a l'estructura d'edats i els patrons de natalitat de la ciutat. Més enllà d'això, aquest fenomen ens pot ajudar a entendre quines són les expectatives d'integració de la població estrangera respecte a la ciutat, que necessàriament han de ser heterogènies —com diferents són els col·lectius i diversos els projectes personals i familiars— i han de superar l'estereotip d'una migració temporal per motius econòmics i laborals. L'existència de llars constituïdes per persones d'origen estranger que estableixen la seva residència a la ciutat, posa de manifest la realitat dels processos d'integració en la comunitat.

L'evolució de la proporció de naixements de mare estrangera sobre el total de naixements és creixent de 1990 a 2002, període en què es passa del 6% al 20,39%, i cal assenyalar que l'increment és molt accentuat a partir de l'any 2000. Tant és així que l'any 2002 la proporció de nadons nascuts de mare estrangera representa el 20,39% de tots els naixements, com hem dit, mentre que la població estrangera representa el gener de 2003 el 10,7% de la població de Barcelona (taula 7).

Taula 6.
Rànquing de la població estrangera als districtes i zones estadístiques grans (ZEG) segons la nacionalitat.
Barcelona, gener de 2004

1. Ciutat Vella	Districte	Barceloneta	Parc	Gòtic	Raval		
Total de persones de nacionalitat estrangera	35.165	3.406	7.036	4.728	19.995		
% sobre la població¹	36,1	22,0	33,3	23,9	48,8		
Pakistan	5.404	255	480	432	4.237		
Marroc	4.247	538	1.097	401	2.211		
Filipines	3.878	25	307	237	3.309		
Equador	3.326	405	505	205	2.211		
Argentina	1.627	193	463	403	568		
2. Eixample	Districte	Sant Antoni	Esquerra de l'Eixample	Dreta de l'Eixample	Estació del Nord	Sagrada Família	
Total de persones de nacionalitat estrangera	34.568	5.095	13.271	5.477	3.971	6.754	
% sobre la població¹	13,7	14,0	13,9	13,7	13,6	13,4	
Equador	4.519	647	1.685	338	434	1.415	
Perú	2.935	451	1.176	249	256	803	
Argentina	2.479	332	952	456	323	416	
Colòmbia	2.363	384	861	286	243	589	
Itàlia	2.245	285	844	503	272	341	
3. Sants-Montjuïc	Districte	Poble Sec	Montjuïc	Zona Franca - Port	Font de la Guatlilla	La Bordeta-Hostafrancs	Sants
Total de persones de nacionalitat estrangera	24.969	8.539	77	2.593	1.260	2.517	9.983
% sobre la població¹	14,7	24,3	10,8	9,0	12,8	13,4	13,1
Equador	4.841	1.375	16	559	186	553	2.152
Marroc	2.250	1.100	13	197	74	189	677
Colòmbia	2.024	609	6	249	136	174	850
Perú	1.910	354	2	323	98	194	939
Pakistan	1.401	922	1	66	51	85	276
4. Les Corts	Districte	Les Corts	Pedralbes				
Total de persones de nacionalitat estrangera	7.370	5.580	1.790				
% sobre la població¹	9,0	8,1	13,3				
Equador	638	597	41				
Itàlia	606	414	192				
Colòmbia	595	530	65				
França	591	255	336				
Argentina	435	383	52				
5. Sarrà-Sant Gervasi	Districte	Sant Gervasi	Sarrà	Vallvidrera - Les Planes			
Total de persones de nacionalitat estrangera	13.208	9.406	3.463	338			
% sobre la població¹	9,8	9,7	10,1	10,7			
França	1.300	775	498	27			
Itàlia	1.243	889	327	27			
Argentina	851	680	148	23			
Colòmbia	808	649	150	9			
Alemanya	780	544	203	33			
6. Gràcia	Districte	Gràcia	Vallcarca				
Total de persones de nacionalitat estrangera	13.302	9.927	3.375				
% sobre la població¹	11,6	11,8	10,9				
Equador	1.849	1.473	376				
Argentina	1.074	792	282				
Colòmbia	1.014	690	324				
Itàlia	987	748	239				
Perú	945	687	258				

.../...

Taula 6. (continuació).
Rànquing de la població estrangera als districtes i zones estadístiques grans (ZEG) segons la nacionalitat. Barcelona, gener de 2004

7. Horta-Guinardó	Districte	Guinardó	Horta	Vall d'Hebron		
Total de persones de nacionalitat estrangera	14.558	6.622	4.835	3.101		
% sobre la població¹	8,7	9,9	6,9	10,6		
Equador	3.261	1.297	1.411	553		
Colòmbia	1.584	794	462	328		
Perú	1.268	691	296	281		
Argentina	1.086	489	265	332		
Marroc	623	236	263	124		

8. Nou Barris	Districte	Vilapicina -Turó de la Peira	Roquetes -Verdum	Ciutat Meridina -Vallbona		
Total de persones de nacionalitat estrangera	16.491	6.734	7.744	2.013		
% sobre la població¹	10,0	10,2	9,0	16,1		
Equador	5.742	2.186	2.813	743		
Perú	1.042	587	387	68		
Colòmbia	999	479	410	110		
Marroc	971	303	403	265		
República Dominicana	836	548	176	112		

9. Sant Andreu	Districte	Sagrera	Congrés	Sant Andreu	Bon Pastor	Trinitat Vella
Total de persones de nacionalitat estrangera	12.085	4.971	1.087	3.250	968	1.809
% sobre la població¹	8,8	9,6	8,1	6,4	7,9	21,1
Equador	2.899	1.214	209	780	307	389
Perú	1.505	916	121	270	33	165
Marroc	1.042	166	66	131	147	532
Colòmbia	841	396	68	226	68	83
Argentina	632	234	95	230	50	23
Xina	504	213	33	230	17	11

10. Sant Martí	Districte	Fort Pius	Poble Nou	Barris Besòs	Clot	Verneda
Total de persones de nacionalitat estrangera	21.702	1.530	6.481	2.947	7.246	3.498
% sobre la població¹	10,3	12,8	12,2	12,0	11,5	6,1
Equador	4.326	153	946	746	1.566	915
Perú	1.719	92	242	162	903	320
Colòmbia	1.640	105	362	146	697	330
Marroc	1.498	51	627	221	501	98
Argentina	1.343	149	460	89	398	247

1. Percentatge que representen les persones estrangeres respecte a la població que resideix en una determinada zona.

Nota: la població total (estrangera i nacional) utilitzada en calcular la proporció de població estrangera sobre la població total per districtes, és l'última oficial de què es disposa en el moment d'elaborar l'informe. Per a l'any 2004 la darrera xifra oficial de població per districtes és la d'1 de gener de 2002.

Font: "La població estrangera a Barcelona. Gener de 2004". Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Si analitzem la nacionalitat de les mares, veurem que és a partir dels 25 anys quan les mares amb fills de nacionalitat espanyola de la ciutat inicien de forma significativa el procés reproductiu, tot i que la franja d'edat de 30 a 34 anys és la que concentra la major part dels naixements (un 44% respecte al total). La franja d'edat de 13 a 24 anys representa només un 6,7% dels naixements.

Aquest patró de distribució de la maternitat per edats es manté si la nacionalitat del nadó és d'un país europeu o desenvolupat.⁵

En els casos en què el nadó prové d'un país africà, asiàtic o llatinoamericà, els naixements es concentren en les franges d'edat més joves: entorn del 32% en el tram de 25 a 29 anys, i quan la criatura és de nacionalitat magribina, filipina i africana arriba al 20% en el tram de 20 a 24 anys.

Els naixements a partir dels 40 anys són baixos en totes les nacionalitats, i es concentren entorn del 3% de tots els naixements.

És convenient parar atenció especialment a l'anàlisi dels naixements que

es donen en el col·lectiu de mares de 13 a 19 anys, sobretot tenint en compte que aquestes mares poden ser majoritàriament menors d'edat, i la natalitat pot tenir implicacions més negatives entre les adolescents.

⁵ El fet que hi hagi més imprecisions a l'hora de registrar l'edat de la mare si la nacionalitat del nadó és d'un país europeu o d'un país desenvolupat en comparació amb si la nacionalitat del nadó és espanyola (el grup de persones de les quals no consta l'edat és del 12,6% en el primer cas i del 0,7% en el segon), comporta que els naixements que es concentren en els diferents grups d'edat siguin significativament inferiors si la nacionalitat del nadó és d'un país europeu o d'un país desenvolupat.

Una altra vegada s'evidencia la diferència de patrons de natalitat segons la nacionalitat dels nadons. En aquesta franja d'edat es donen un 8,2% dels naixements de nadons de nacionalitat d'un país africà, així com un 6,4% d'Amèrica Central i del Sud, i un 4% de països del Magrib i la Vall del Nil. D'altra banda, en aquesta mateixa franja d'edat, els naixements de nadons de nacionalitat espanyola, de països d'Europa o d'altres no europeus però desenvolupats no té tanta incidència i representen un

1,2% i un 1,1% respectivament de tots els naixements (taula 8).

Composició de la població estrangera

Al costat del ràpid increment del pes de la població estrangera a la ciutat es dona un altre fenomen paral·lel i igualment significatiu: l'augment de l'heterogeneïtat. La diversitat que es produeix en el col·lectiu de persones immigrants ha

anat creixent els darrers anys. La lògica pròpia de la immigració, les legislacions i les polítiques migratòries de cada país, i les oportunitats han anat definint diferents perfils dins el col·lectiu immigrant.⁶ Cal defugir d'una visió restringida i única del fet migratori, que a hores d'ara es manifesta a través d'una realitat humana rica i diversa.

6. Pla municipal d'immigració. Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 2003.

Taula 7.
Naixements de mare estrangera. Barcelona, 1990-2002

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total de naixements	12.685	12.667	13.356	12.641	12.519	12.122	11.945	12.161	11.659	12.203	12.573	12.564	12.590
Naixements de mare nascuda a l'estranger	765	708	962	980	1.062	1.038	1.149	1.121	1.123	1.249	1.766	2.234	2.641
% de naixements de mare nascuda a l'estranger sobre el total	6,00	5,60	7,20	7,80	8,50	8,60	9,60	9,20	9,60	10,20	14,00	17,80	20,39

Font: *Anuari de la immigració 2003*. Observatori de la Immigració. Sector de Serveis Personals. Direcció de Planificació, Recerca i Desenvolupament.

Taula 8.
Distribució percentual dels naixements de persones residents a Barcelona segons la nacionalitat del nadó i l'edat de la mare. Barcelona, 1995-1999

Nacionalitat del nadó	Edat de la mare						No consta	Total	n
	13-19 anys	20-24 anys	25-29 anys	30-34 anys	35-39 anys	De 40 anys o més			
Espanya	1,2	5,5	25,5	44,8	19,5	2,8	0,7	100	57.584
Europa i països desenvolupats	1,1	4,3	23,8	37	18,2	3,1	12,5	100	446
Magrib i vall del Nil	4	19,8	26,5	25,4	17,3	3,3	3,7	100	480
Resta d'Àfrica	8,2	21,3	26,2	19,7	18	3,3	3,3	100	61
Amèrica Central i Amèrica del Sud	6,4	16,9	32,2	26,5	10,1	2,5	5,4	100	786
Àsia (sense Japó)	1,4	11,7	33,1	21,8	10,1	1,6	20,3	100	426
Filipines	4,4	19,6	29,6	20,4	17,2	3,2	5,6	100	250
No consta	0	0	0	0	0	100	0	100	1
n	763	3.518	15.383	26.468	11.555	1.702	645		60.034

Font: Servei d'Informació Sanitària. Institut Municipal de Salut Pública. *Informe 2001. La salut dels immigrants: anàlisi de les estadístiques vitals a la ciutat de Barcelona, 1995-99.*

Per tenir una visió completa de la immigració estrangera a Barcelona és important observar les diferències que hi ha dins del col·lectiu, que és heterogeni en funció del país d'origen, el sexe, l'edat i el temps de residència a la ciutat. Sense una visió de conjunt i, alhora, sense tenir presents les peculiaritats de cada col·lectiu, és difícil entendre el procés migratori complex i multiètnic que es dona a la ciutat.

Distribució segons el continent d'origen

En el cas de l'Estat espanyol i també de ciutats com Barcelona, la població llatinoamericana ha augmentat i el seu pes relatiu ha anat creixent en relació amb la població total per l'augment dels fluxos migratoris i també en relació amb la resta de col·lectius estrangers a la ciutat. La població centre-americana i sud-americana representa el gener de 2004 el 52% de tota la població estrangera de Barcelona, seguint la tendència que s'ha fet palesa a Catalunya i la resta de l'Estat.

A grans trets, la composició de la immigració a la ciutat és la següent: la meitat, com ja hem dit, llatinoamericana (el 52%), una quarta part, europea (el 22%, amb dos terços de persones comunitàries i un terç de no comunitàries), i la resta, asiàtica (el 15%), africana (el 10%) i d'Amèrica del Nord i Oceania (l'1%) (gràfic 4).

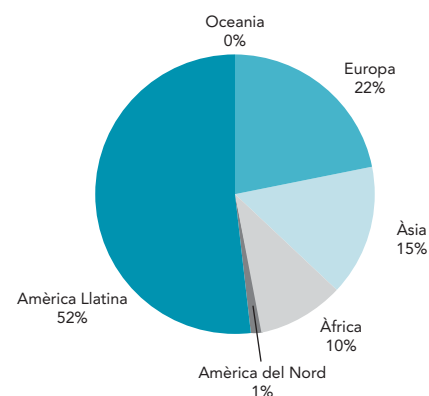
Els darrers vuit anys la població estrangera ha augmentat un 85%. Proporcionalment la immigració de països llatinoamericans i asiàtics és la que han augmentat més, i la d'Amèrica del Nord i Oceania és la que ha tingut un increment menor (taula 9).

El col·lectiu de persones estrangeres provinents d'Amèrica Llatina representa el més de la meitat del total de la població estrangera de Barcelona, i ha estat també el grup que proporcionalment ha crescut més els darrers anys. Aquest increment ha estat 5,54 punts percentuals superior al del conjunt de la població estrangera. El seu impacte respecte a la resta és tan gran que, de fet, és l'únic col·lectiu que creix per sobre de la mitjana. Aquesta tendèn-

cia, que té a veure amb els lligams històrics i culturals amb Llatinoamèrica, amb la situació sociopolítica d'alguns països, així com amb tot allò relatiu al control de fluxos migratoris i normatives d'estrangeria (règim de visats, permisos,...), caldrà analitzar-la com evoluciona amb el temps.

El segon col·lectiu que més creix és el de població provinent de països asiàtics, i el seu increment (d'un 81,99% en vuit

Gràfic 4.
Origen de la població estrangera resident per continents. Barcelona, 2004

Font: Informe de gener de 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració.

Taula 9.
Població estrangera resident per continents d'origen. Barcelona, 2004

	Març de 1996	Març de 1999	Març de 2000	Gener de 2001	Gener de 2002	Gener de 2003	Gener de 2004	Taxa de creixement 2004-2003	Taxa de creixement 2004-1996
Total persones estrangeres	29.354	40.903	53.428	74.019	113.809	163.046	202.489	24,20%	85,50%
Europa	9.407	11.289	13.316	16.286	22.924	33.111	44.483	34,30%	78,85%
Àsia	5.576	7.164	9.326	12.175	17.934	26.412	30.954	17,20%	81,99%
Àfrica	4.044	6.365	8.181	10.044	13.893	17.002	19.321	13,60%	79,07%
Amèrica del Nord	824	891	1.031	1.170	1.413	1.930	2.631	36,30%	68,68%
Amèrica Llatina	9.389	15.081	21.457	34.208	57.531	84.434	104.886	24,20%	91,05%
Oceania	76	81	85	99	114	157	214	36,30%	64,49%
Apàtrides	38	32	32	37	nc	nc	nc		

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

anys) és 3,52 punts percentuals per sota del creixement total. Així doncs, l'augment de la població llatinoamericana ha estat un 9,06% més accentuat que el de la població d'origen asiàtic, col·lectiu que compta, en percentatge, amb el segon creixement més accentuat els darrers vuit anys.

La mateixa comparació, però amb població procedent de països africans, situa el diferencial de creixement entre els dos en un 11,97%; en el cas de població que prové de països europeus el diferencial és del 12,19%; és un 16,82% si ho comparem amb l'arribada de persones estrangeres d'Amèrica del Nord i, si ens fixem en la població estrangera d'Oceania resident a Barcelona veurem que ha crescut un 26,56% menys que la llatinoamericana.

Aquesta tendència a l'augment de la proporció de persones d'origen llatinoamericana, tot i que s'ha anat mantenint pot variar en un futur, sobretot si tenim en

compte l'evolució més recent de la població estrangera. Durant el darrer any la població de països llatinoamericans ha reduït el seu ritme de creixement percentual (si prenem com a referència el període dels vuit anys anteriors), i ha augmentat la procedent de països europeus, Nord-amèrica i Oceania, que respectivament ha crescut 12,10 punts percentuals per sobre del total. Els anys 2004 i 2003 també redueixen els seus ritmes de creixement nacionalitats de països d'Àfrica i Àsia (taula 10).

Distribució segons el país d'origen

L'anàlisi de la diversitat dels col·lectius des d'una perspectiva del país d'origen ens mostra quines són les nacionalitats estrangeres més nombroses a la ciutat. El 2004 el col·lectiu de persones procedents d'Equador és el més important en volum d'individus: el seu nombre és 2,5 vegades més gran que el segon, el tercer i el quart

col·lectiu nacional en importància, i triplika molts d'altres; a més representa el 16,2% de tota la població estrangera. De la resta d'Amèrica Llatina, les comunitats més nombroses provenen de Colòmbia (un 6,6% de la població estrangera), Perú (6,5%) i Argentina (5,6%).

Tot i que en principi el contingent originari d'Àfrica té un pes dins la població estrangera relativament baix, el fet que es concentri molt en un sol país fa que dins del rànquing de nacionalitats amb més presència trobem un país d'aquest continent, com és el Marroc, amb una llarga tradició migratòria i lligams amb Barcelona i altres zones de Catalunya i l'Estat. Això ha afavorit que aquesta comunitat aparegui com el segon col·lectiu amb més pes. La població de nacionalitat marroquina està formada per 13.594 persones, de les 19.321 que provenen d'Àfrica empadronades a la ciutat, i representen el 6,7% del total de la població estrangera.

Taula 10.
Població estrangera resident per continents d'origen. Barcelona, evolució 1996-2004

	Març de 1996	Gener de 2004	Taxa de creixement 2004-2003	Taxa de creixement 1996-2004	Diferència entre la taxa de creixements per continent i la taxa de creixement total 2004-2003	Diferència entre la taxa de creixements per continent i la taxa de creixement total 2004-1996
Total persones estrangeres	29.354	202.489	24,20	85,50	0,00	0,00
Europa	9.407	44.483	34,30	78,85	10,10	-6,65
Àsia	5.576	30.954	17,20	81,99	-7,00	-3,52
Àfrica	4.044	19.321	13,60	79,07	-10,60	-6,43
Amèrica del Nord	824	2.631	36,30	68,68	12,10	-16,82
Amèrica Llatina	9.389	104.886	24,20	91,05	0,00	5,54
Oceania	76	214	36,30	64,49	12,10	-21,02
Apàtrides	38	nc	-	-	-	-

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Així doncs, el grup equatorià conforma la comunitat immigrant més nombrosa de la ciutat, seguida de la marroquina, la colombiana, la peruana, l'argentina, la pakistanesa, la italiana, la xinesa, la dominicana i la francesa. Aquests deu primers col·lectius del rànquing de nacionalitats concentren el 61,3% de la població estrangera.

D'entre els col·lectius més nombrosos a la nostra ciutat, els que han augmentat més des del punt de vista percentual durant l'any 2003 han estat els bolivians, els mexicans, els veneçolans, els francesos i els italians. En canvi, els països que fins ara havien contribuït més a augmentar la quota de població estrangera de la ciutat (l'Equador, Colòmbia, Perú, el Marroc i Pakistan) han tendit a perdre pes relatiu durant el període 2003-2004⁷ (taula 11).

Distribució segons el sexe

És important entendre l'evolució de la immigració fent la distinció entre homes i dones, perquè quan el procés migratori es feminitza i pren com a pauta la igualació del pes relatiu d'homes i dones, això és indicatiu d'un model d'immigració diferent, sovint més estable i durador en el temps, que té motivacions més enllà de les vinculades a la participació en el mercat laboral i el retorn al país d'origen. La presència de les dones en els processos migratoris afavoreix a mig termini el contacte i la interrelació en els espais de quotidianitat (mercats, escoles, centres de salut, parcs i places...).

La presència d'immigració femenina a Barcelona es consolida: les dones resi-

Taula 11.
Rànquing de nacionalitats estrangeres més nombroses. Barcelona, gener de 2004

	Persones	% sobre el total de persones estrangeres	Variació 2003-2004 (%)
1 Equador	32.946	16,20	22,50
2 Marroc	13.594	6,70	13,40
3 Colòmbia	13.307	6,60	7,10
4 Perú	13.163	6,50	20,10
5 Argentina	11.437	5,60	20,20
6 Pakistan	10.198	5,00	2,60
7 Itàlia	9.619	4,70	37,20
8 Xina	7.195	3,50	36,50
9 República Dominicana	6.777	3,30	14,00
10 França	6.577	3,20	39,70
11 Filipines	5.871	2,90	19,70
12 Bolívia	4.810	2,40	95,90
13 Xile	4.465	2,20	31,70
14 Alemanya	4.170	2,10	29,30
15 Mèxic	3.971	2,00	70,10
16 Brasil	3.557	1,80	34,70
17 Regne Unit	3.451	1,70	39,50
18 Romania	3.084	1,50	34,80
19 Veneçuela	2.829	1,40	48,60
20 Uruguai	2.801	1,40	35,50
21 Índia	2.792	1,40	18,40
22 Rússia	2.570	1,30	31,70
23 Estats Units d'Amèrica	2.364	1,20	36,60
24 Ucraïna	2.325	1,10	28,50
25 Cuba	2.301	1,10	11,20

Font: Informe de 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració.

dents estrangeres representen el 47,7% del total de la població estrangera, i les de sexe masculí, el 52,3% restant (taula 12).

A escala global de la ciutat, es tendeix cap a la paritat entre el nombre de persones residents estrangeres de sexe femení i les de sexe masculí, però els diferents col·lectius segons l'origen geogràfic tenen pautes migratòries diverses. La població procedent d'Amèrica Central és la que té una composició més feminitzada, tot i que els últims anys la presència d'homes en aquest col·lectiu s'ha incrementat, sobre-

Taula 12.
Població estrangera per sexe.
Barcelona, gener de 2004

	Persones	% sobre el total
Dones	96.587	47,70
Homes	105.902	52,30

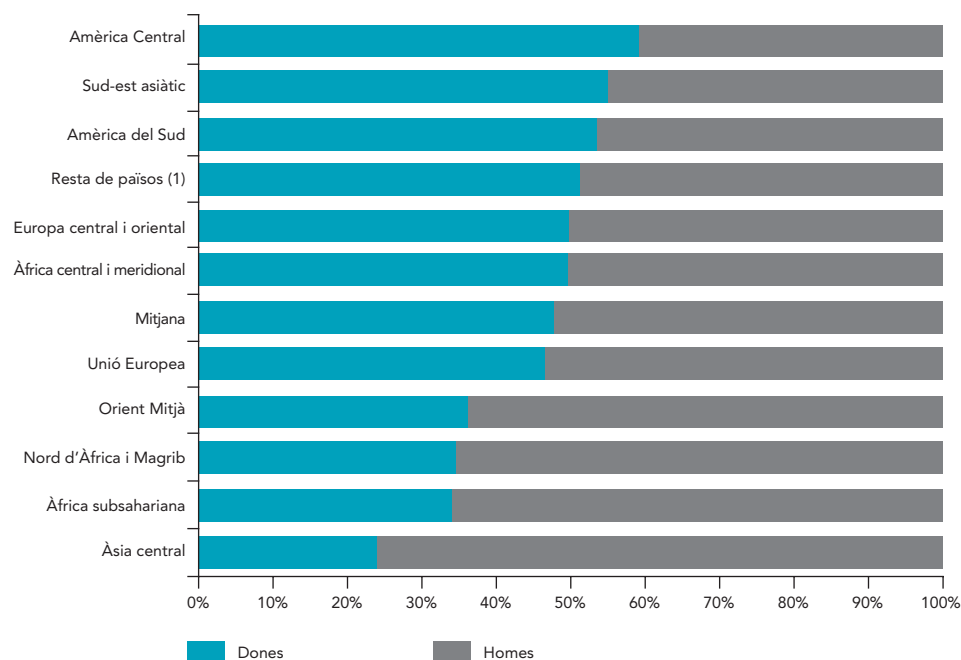
Font: Informe de 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració.

7. Informe de 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració.

tot com a conseqüència de l'augment de nacionalitats amb un pes relatiu més similar entre homes i dones.⁸ També tenen una proporció superior de dones els col·lectius originaris del sud-est asiàtic, Amèrica del Sud i el grup d'altres països (gràfic 5). Es tracta de dones immigrants que s'ocuparan en llocs de treball del sector serveis i en tasques d'atenció a les persones relatives al treball familiar domèstic.⁹ La immigració d'Àsia central és la que té més presència masculina, juntament amb les comunitats provinents de països de l'Àfrica subsahariana, el nord d'Àfrica i el Magrib, i l'Orient Mitjà. També compten amb una presència superior d'homes que de dones, però en proporcions més properes a la mitjana dels col·lectius estrangers, els grups provinents de la Unió Europea, l'Àfrica central i oriental i l'Europa central i oriental (gràfic 5).

Aquestes diferències en els patrons migratoris també tenen la seva plasmació en el territori si l'anàlisi es fa en funció de la distribució per sexes als districtes. Així doncs, Ciutat Vella, amb una forta presència d'immigració provinent de Pakistan i Marroc, adopta un perfil d'immigració masculinitzat ja que la població estrangera resident de sexe masculí representa el 59,8% del total. Als districtes on hi ha una concentració superior de col·lectius estrangers d'Amèrica Llatina i el Sud-est asiàtic també hi ha una presència proporcionalment més important de població de sexe femení. És el cas de districtes que no segueixen el patró del conjunt de Barcelona, on la proporció de dones estrangeres és del 47,7% sobre el total de la població estrangera, com

Gràfic 5.
Distribució de la població estrangera per origen geogràfic i sexe. Barcelona, 2004

1. Inclou: Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Vaticà, Xipre, Estats Units d'Amèrica, Canadà, Japó i Oceania.
Font: Informe 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració.

l'Eixample, Les Corts, Gràcia, Horta-Guinardó i Sant Andreu, districtes en què més del 50% de la població estrangera són dones.

És paradigmàtic el cas de Sarrià-Sant Gervasi, on el 55,2% de les persones estrangeres són dones (taula 13).

Distribució per origen segons l'edat

La població estrangera de la ciutat té una estructura d'edats més jove que l'autòctona. Un 70,4% són persones adultes d'entre 25 i 64 anys; la joventut, de 15 a 24

anys, representa un 14,9% del total, i només hi ha un 2,6% de persones majors de 65 anys. La població autòctona en aquesta franja d'edat representa un 21,9% del total. En aquest sentit, la immigració contribueix a rejuvenir la piràmide d'edats de Barcelona (gràfic 6).

Vist això, i des de la perspectiva del mercat de treball, aquesta nova immigra-

8. *El fet migratori en xifres. Actualització 2003*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona. Barcelona, 2004.

9. Vegeu l'article de Natàlia Ribas: "Dones del Sud al sud d'Europa, una domesticitat globalitzada?", *Barcelona Societat* núm. 12, 2003).

Taula 13.
Perfil de la població estrangera als districtes. Barcelona, gener de 2004

	Població estrangera		Sexe		Mitjana d'edat
	Persones	%	% d'homes	% de dones	
Barcelona	202.489	100,0	52,3	47,7	31
1. Ciutat Vella	35.165	17,4	59,8	40,2	31
2. Eixample	34.568	17,1	48,9	51,1	32
3. Sants-Montjuïc	24.969	12,3	52,2	47,8	30
4. Les Corts	7.370	3,6	47,6	52,4	33
5. Sarrà-Sant Gervasi	13.208	6,5	44,8	55,2	35
6. Gràcia	13.302	6,6	48,0	52,0	32
7. Horta-Guinardó	14.558	7,2	48,8	51,2	30
8. Nou Barris	16.491	8,1	50,6	49,4	29
9. Sant Andreu	12.085	6,0	49,6	50,4	30
10. Sant Martí	21.702	10,7	52,0	48,0	30
No consta	9.071	4,5			

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

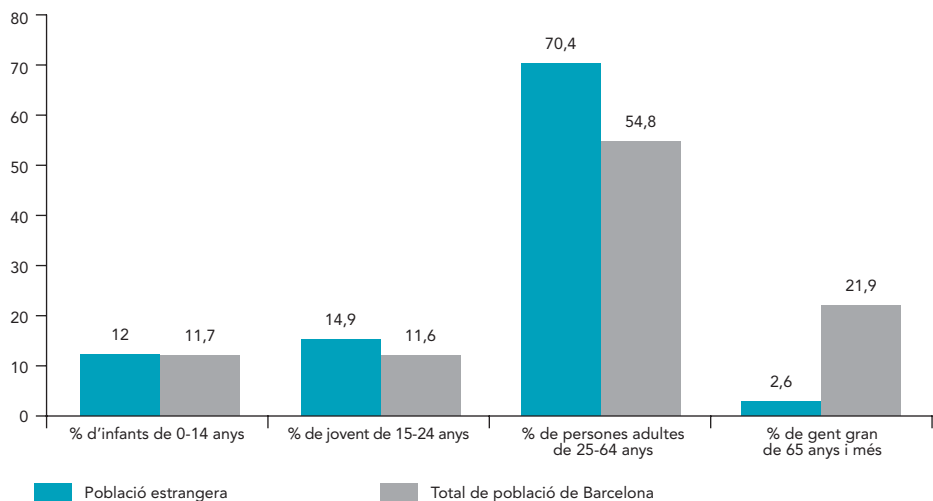
ció és força de treball que arriba a la ciutat amb la formació rebuda en els seus llocs d'origen, en alguns grups superior a la de la població autòctona. Representen un increment de la capacitat de producció sense costos de formació. Atesa la joventut del contingent i també els seus patrons reproductius, contribueixen a pal·liar el fort envelliment de la població de la ciutat i a hores d'ara encara no consumeixen recursos públics en concepte de pensions de vellesa. Això sí, el fet que el col·lectiu estranger de fins a 24 anys tingui una proporció similar a la de la població total, i el fet que el model migratori es caracteritzi per un establiment de la població de llarga durada o permanent, plantegen nous reptes relatius a com aquesta població, sobretot la més jove, s'integra en el territori i la dinàmica social.

L'anàlisi per zones geogràfiques d'origen ens mostra que el col·lectiu de persones estrangeres que té un perfil més jove és el procedent del nord d'Àfrica i el Magrib: un 19% són dins la franja d'edat de 15 a 24 anys, i un 66% entre 25 i 64 anys. També els col·lectius que provenen d'Amèrica Central i del Sud tenen una proporció de població jove per sobre de la mitjana de les persones estrangeres residents a la ciutat: un 17,7 % i un 16,1% són persones joves de 15 a 24 anys, i un 68% i un 68,3% són persones adultes (de 25 a 64 anys).

El tret característic del contingent provinent de l'Àfrica subsahariana i l'Àfrica central i meridional és que concentren la seva població, més que la resta, en les franges d'edat productives. Tot i el patró reproductiu d'aquest col·lectiu, la proporció

Gràfic 6.

Comparació en l'estructura d'edats entre la població estrangera i el total de població. Barcelona, 2004

Font: Informe 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració.

d'infants de 0 a 14 anys és de les més baixes, un 9,8%, i d'altra banda les persones de més de 65 anys són aproximadament la meitat que la mitjana.

L'heterogeneïtat en el comportament demogràfic és el tret distintiu de la immigració d'origen asiàtic (que inclou països com Filipines, Pakistan, etc.). Les estructures demogràfiques pel que fa als perfils d'edat són molt diferents segons els països d'origen.¹⁰

El col·lectiu estranger provinent de l'Europa central i oriental té una distribu-

ció similar a la del global de la població estrangera, però la proporció de persones majors de 65 anys és molt baixa (0,9%).

El contingent amb origen en la Unió Europea i la resta de països és el que té una estructura d'edats amb més pes de la gent gran (de 65 anys i més). A més, és característic de la immigració de la Unió Europea tenir un percentatge més baix de població infantil: només un 7,7% de les perso-

10. *El fet migratori en xifres. Actualització 2003.* Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona. Barcelona, 2004.

nes estrangeres comunitàries té entre 0 i 14 anys (taula 14).

Distribució segons els anys d'estada

De la població estrangera resident a la ciutat de Barcelona, hi ha un 28,2% que fa menys d'un any que hi viu, i un 62,4% que fa entre un i cinc anys. Només hi ha un 9,4% que fa més de cinc anys que hi és i que va arribar abans de l'onada de migració estrangera o molt a l'inici.

Tot i l'impacte evident de la nova onada de la immigració estrangera (que es pot veure reflectit a la taula 15), és difícil valorar quin volum de població originàriament estrangera es nacionalitza, i per tant desapareix del còmput global de persones estrangeres, atès que les possibilitats de nacionalització tenen a veure amb

els anys d'estada, i altres elements relacionats amb les normatives.

La immigració estrangera procedent de la Unió Europea i del grup d'altres països (vegeu la nota 2 de la taula 15) és la que en proporció té un nombre superior d'anys d'estada a la ciutat. Prop del 7,7% i el 7,6% fa més de quinze anys que són a la ciutat; el 13,6% i el 16,7% en fa entre quinze i cinc anys. També tenen una població resident amb un temps d'estada per sobre de la mitjana les persones procedents l'Orient Mitjà.

Els contingents procedents d'Amèrica del Sud, Europa central i oriental, així com de països de l'Àsia central són els que han residit, en proporció, menys temps a la ciutat. Pel que fa a la població d'Amèrica del Sud, fa menys d'un any, aproximadament un 31% i no més d'un 0,4% han residit a la ciutat més de quinze anys. El

col·lectiu d'Amèrica Central, tot i tenir una proporció lleugerament superior de persones amb més anys de residència, segueix un patró similar.

Entre la població africana, tot i haver-hi certes similituds, és la de països de la zona nord del continent i el Magrib la que proporcionalment té més persones que resideixen des de fa més de cinc anys a la ciutat. Entre les persones procedents de l'Àfrica subsahariana hi ha una proporció més gran que viu a la ciutat des de fa menys d'un any (el 26,2%) i d'un a cinc anys (el 64,6%). El grup de l'Àfrica central i meridional és a mig camí entre el grup magribí i el subsaharià, i la seva població destaca en relació amb la mitjana en les franges d'un a cinc anys i de cinc a quinze anys d'estada a la ciutat (taula 15).

Condicions de vida de la població estrangera

El fet migratori es produeix per la voluntat de la persona immigrant de traslladar-se temporalment o definitivament a un espai diferent — voluntàriament o condicionada per les circumstàncies— amb l'expectativa de millorar les seves condicions de vida, les seves oportunitats, les condicions salarials, les experiències i coneixements, la recomposició de vincles familiars i socials, i també per evitar crisis econòmiques al país d'origen, i en casos especialment greus, per fugir de situacions de violència, persecució o discriminació als països d'origen.

Per això és rellevant observar si, un cop es produeix l'arribada, la ciutat té capa-

Taula 14.
Estructura d'edats de la població estrangera resident per subcontinents d'origen.
Barcelona, 2004

Àrees geogràfiques	De 0 a 14 anys (%)	De 15 a 24 anys (%)	De 25 a 64 anys (%)	De 65 anys i més (%)
Orient Mitjà	10,2	12,1	72,9	4,8
Àsia central	10,9	14,3	73,6	1,2
Sud-est asiàtic	13,8	10,4	73,8	1,9
Nord d'Àfrica i Magrib	13,3	19,0	66,0	1,8
Àfrica subsahariana	9,8	16,2	72,8	1,3
Àfrica central i meridional	9,8	15,9	73,7	0,6
Amèrica Central	12,4	17,7	68,0	1,9
Amèrica del Sud	13,5	16,1	68,3	2,1
Europa central i oriental	11,6	16,9	70,5	0,9
Unió Europea	7,7	9,5	76,7	6,1
Resta de països ¹	11,1	10,2	72,3	6,4
Població estrangera	12,0	14,9	70,4	2,6
Població a Barcelona	11,7	11,6	54,8	21,9

1. Inclou: Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Vaticà, Xipre, Estats Units d'Amèrica, Canadà, Japó i Oceania.

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

citat per oferir a la nova població resident l'acollida i l'entorn que permeti realitzar les seves potencialitats, oferir oportunitats en una societat inclusiva i on no es generin discriminacions.

En aquest sentit, les dades relatives a educació, salut i ocupació i són elements que cal tenir en compte en relació amb la igualtat d'oportunitats i d'inserció laboral i social.

Nivell d'estudis

En general, el nivell d'estudis de la població estrangera resident és superior al de la població autòctona. Un 27,3% de la població estrangera té estudis superiors, en comparació a un 17,1% de l'autòctona. Cal tenir en compte, que la població estrangera té un perfil més jove i es tracta en molts

casos de persones amb formació que vénen a buscar oportunitats laborals que no troben als seus països d'origen, cosa que explicaria els 10,2 punts percentuals de diferència entre persones estrangeres i autòctones en relació amb la proporció de població amb estudis superiors¹¹ (gràfic 7).

Tot i això, el col·lectiu estranger és heterogeni pel que fa als nivells educatius si observem les variables sexe i lloc d'origen.

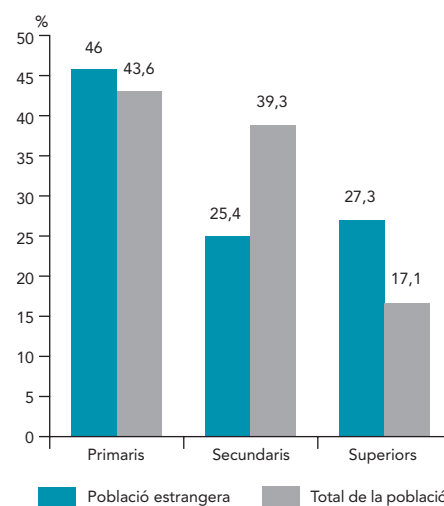
Si comparem els nivells d'estudis en funció del sexe, observem que a la ciutat

Taula 15.
Distribució de la població estrangera segons les àrees geogràfiques d'origen i els anys d'estada a la ciutat. Barcelona, gener de 2004

	Població estrangera	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	De 5 a 15 anys	Més de 15 anys
Total de persones estrangeres	202.489	57.015	126.308	15.464	3.702
%	100	28,2	62,4	7,6	1,8
Orient Mitjà	1.607	350	971	210	76
%	100	21,8	60,4	13,1	4,7
Àsia central	21.375	6.883	13.088	1.316	88
%	100	32,2	61,2	6,2	0,4
Sud-est asiàtic	6.535	1.012	4.212	1.196	115
%	100	15,5	64,5	18,3	1,8
Nord d'Àfrica i Magrib	15.725	3.672	9.494	2.358	201
%	100	23,4	60,4	15,0	1,3
Àfrica subsahariana	3.106	813	2.007	259	27
%	100	26,2	64,6	8,3	0,9
Àfrica central i meridional	490	107	314	67	2
%	100	21,8	64,1	13,7	0,4
Amèrica Central	15.168	4.275	9.569	1.234	90
%	100	28,2	63,1	8,1	0,6
Amèrica del Sud	89.718	26.958	58.875	3.513	372
%	100	30,0	65,6	3,9	0,4
Europa central i oriental	13.564	4.299	8.894	359	12
%	100	31,7	65,6	2,6	0,1
Unió Europea	29.851	7.413	16.068	4.058	2.312
%	100	24,8	53,8	13,6	7,7
Resta de països ¹	5.350	1.233	2.816	894	407
%	100	23,0	52,6	16,7	7,6

1. Inclou: Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Vaticà, Xipre, Estats Units d'Amèrica, Canadà, Japó i Oceania.
Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 7.
Nivell d'estudis de la població estrangera i del total de la població. Barcelona, gener de 2004

Font: Informe 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla Municipal d'Immigració.

11. La població estrangera és de mitjana més jove que la població de la ciutat, i les generacions més joves tenen nivells d'estudis més elevats. Els nivells educatius d'una població immigrant jove en edat de treballar, especialment en alguns col·lectius, contribueix al fet que de mitjana la proporció de persones estrangeres amb estudis superiors sigui més elevada que la de les autòctones.

les dones estrangeres gaudeixen d'un nivell d'instrucció superior al del col·lectiu d'homes estrangers, de la mateixa manera que actualment hi ha a la ciutat una proporció més elevada de dones joves amb un nivell d'estudis superiors que la d'homes (gràfic 8).

Si els comparem en funció del continent de procedència també hi ha diferències. Les persones provinents de la Unió Europea i del grup de la resta de països (vegeu la nota 1 de la taula 16) són les que tenen una proporció de persones més alta amb estudis superiors.

Els col·lectius on predomina la població amb estudis primaris són els procedents de l'Àsia central, el nord d'Àfrica i el Magrib, l'Àfrica subsahariana i el Sud-est asiàtic. La proporció de persones amb estudis supe-

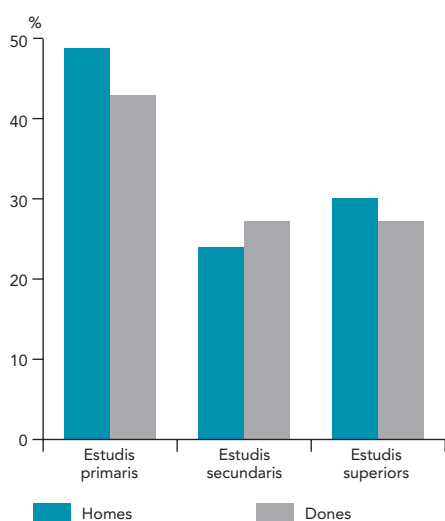
riors en aquests col·lectius és baixa. Excepte en el cas del contingent del sud-est asiàtic —amb una proporció similar a la de la mitjana de la població autòctona—, els percentatges de persones graduades amb estudis superiors oscil·len entre el 6,9% en el cas de la població provinent de l'Àsia central, i el 8,9% en el cas de la provinent de països de l'Àfrica subsahariana (taula 16).

L'alumnat estranger a la ciutat

L'impacte de la immigració en el sistema educatiu ha anat creixent a mesura que augmentava el seu pes demogràfic a la ciutat. El curs 1999-00 hi havia 5.011 persones estrangeres matriculades, que representaven el 2% de l'alumnat. El curs 2001-02 se'n van matricular 9.868: un 4% (taula 17).

Si tenim en compte la distribució de l'alumnat durant tot el cicle educatiu preuniversitari les diferències entre l'estranger i el de nacionalitat espanyola són remarcables en les etapes d'ensenyament no obligatori (a partir dels 16 anys). Després de l'itinerari de l'educació secundària obligatòria (ESO) es pot optar entre cursos de batxillerat i cicles formatius o bé la entrada al mercat laboral un cop s'ha arribat a la edat legal per treballar. Si en el curs 2001-02 un 22,4% de l'alumnat de nacionalitat espanyola realitzava cursos no obligatoris de batxillerat o cicles formatius, entre l'alumnat de nacionalitat estrangera ho feien un 11,2% (en proporció, la meitat). Hi ha poca presència de persones estrangeres en relació amb l'alumnat autòcton dins del sistema educatiu en les etapes d'ensen-

Gràfic 8.
Nivell d'estudis de la població estrangera per sexes. Barcelona, 2004.

Font: Informe 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració.

Taula 16.
Nivell d'estudis de la població estrangera segons la procedència. Barcelona, gener de 2004

Àrees geogràfiques	Estudis primaris (%)	Estudis secundaris (%)	Estudis superiors (%)	No consta (%)
Orient Mitjà	31,50	29,90	37,20	1,30
Àsia central	81,60	10,30	6,90	1,20
Sud-est asiàtic	57,10	22,40	18,70	1,80
Nord d'Àfrica i Magrib	76,60	14,40	8,00	1,00
Àfrica subsahariana	71,50	18,30	8,90	1,30
Àfrica central i meridional	43,90	31,40	23,40	1,40
Amèrica Central	37,60	25,40	35,60	1,50
Amèrica del Sud	43,60	29,90	24,90	1,70
Europa central i oriental	47,00	25,00	26,90	1,00
Unió Europea	18,20	29,60	51,60	1,20
Resta de països ¹	13,20	25,50	60,70	0,60
Població estrangera	46,00	25,40	27,30	1,30
Població de Barcelona	43,60	39,30	17,10	0,10

1. Inclou: Andorra, Islàndia, Liechtenstein, Malta, Mònaco, Noruega, San Marino, Suïssa, Vaticà, Xipre, Estats Units d'Amèrica, Canadà, Japó i Oceania.

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Document: Informe 2004. Observatori de la Immigració. Regidoria Delegada per al Pla municipal d'immigració.

Taula 17.
Evolució de l'alumnat estranger matriculat. Barcelona, cursos 1999-00 a 2001-02

	1999-00	2000-01	2001-02
Alumnat matriculat	231.526	225.039	227.830
Alumnat estranger matriculat	5.011	5.065	9.868
% d'alumnat estranger	2,16	2,25	4,33

Font: dades del Departament d'Ensenyament (Generalitat de Catalunya) elaborades per a l'Anuari de la immigració 2003. Observatori de la Immigració. Direcció de Planificació, Recerca i Desenvolupament. Sector de Serveis Personals (Ajuntament de Barcelona).

yament no obligatori (a partir de 16 anys) (taula 18). Aquest fet tindrà implicacions en el futur pel que fa a la posició de la joventut estrangera en l'accés a la universitat i al mercat laboral, i s'explica per una multiplicitat de factors com la preferència dels nois i noies estrangeres per inserir-se abans en el mercat de treball¹² i per les dificultats per accedir a l'escolarització per part de la gent jove nouvinguda tenint en compte que es tracta d'ensenyament no obligatori i que en situacions d'irregularitat administrativa el dret a l'escolarització és només fins als 16 anys.

Un altre fet característic de la població estrangera de la ciutat en la seva relació amb el sistema educatiu és la concentració en centres de titularitat pública. En el curs 1999-00 el 66,8% de l'alumnat de nacionalitat estrangera estava matriculat en un centre públic. En el curs 2001-02 és el 73,6% de l'alumnat estranger el que s'hi matricula (taula 19). Amb la vista posada en el futur caldrà veure com evoluciona aquesta tendència amb el nou sistema d'assignació de places escolars que es realitza de forma centralitzada des de les Oficines Municipals d'Escolarització, que tenen com a competència i com a objectiu dur a terme una distribució equitativa i

transparent de l'alumnat, així com procurar un repartiment equilibrat de l'alumnat amb necessitats educatives específiques (ja que l'alumnat de nacionalitat estrangera que s'incorpora al sistema educatiu és considerat dins d'aquesta categoria per les seves dificultats de caràcter lingüístic, cultural i/o socioeconòmic), a partir del curs 2004-05.

Salut, estadístiques vitals

Durant el període del qual es disposen les dades tractades, la majoria de defuncions de població estrangera han estat de persones amb nacionalitat Europea (el 49,3%) i han representat menys d'un 1% del total de defuncions de la ciutat.¹³

L'anàlisi de les estadístiques vitals i de mortalitat ens dona informació sobre les causes de mort i també proporciona indicadors sobre les característiques i els estils de la vida als quals va estar exposada la persona. Ens serviran, doncs, per detectar desigualtats entre els col·lectius estrangers amb individus que han mort a la ciutat, tenint present que precisament la seva condició de migrats afecta la salut i la mortalitat, i que és difícil discriminar fins a quin punt les experiències viscudes abans de

Taula 18.
Distribució de la població escolaritzada en etapes d'ensenyament preuniversitari. Barcelona, curs 2001-02

	Alumnat espanyol	Alumnat estranger
Total	227.830	9.868
Educació infantil (%)	21,00	21,00
Educació primària (%)	31,70	37,80
ESO (%)	24,00	29,20
Cicles formatius (%)	9,00	5,50
Batxillerat (%)	13,40	5,70

Font: dades del Departament d'Ensenyament (Generalitat de Catalunya) elaborades per a l'Anuari de la immigració 2003. Observatori de la Immigració. Direcció de Planificació, Recerca i Desenvolupament. Sector de Serveis Personals (Ajuntament de Barcelona).

Taula 19.
Distribució de l'alumnat estranger a les escoles del sector públic i privat. Barcelona, cursos 1999-00 a 2001-02

	1999-00	2000-01	2001-02
Total	5.011	5.065	9.868
Sector públic (%)	66,80	69,50	73,60
Sector privat (%)	33,20	30,50	26,40

Font: Anuari de la immigració 2003. Observatori de la Immigració. Direcció de Planificació, Recerca i Desenvolupament. Sector de Serveis Personals. Ajuntament de Barcelona.

la migració afecten de manera determinant les causes de la defunció, i com i en quin moment es produeix.

L'anàlisi d'aquestes estadístiques és important perquè són una expressió crua de les conseqüències que té un procés

¹² NADAL, Mònica: "L'alumnat estranger a Catalunya", a *La immigració a Catalunya avui. Anuari 2003*.

¹³ "La salut dels immigrants (informe 2001): anàlisi de les estadístiques vitals a la ciutat de Barcelona 1995-99", Servei d'Informació Sanitària. Institut Municipal de Salut Pública. Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 2002.

d'integració i un grau d'inclusió desigual en la ciutat, sobretot quan s'observen les diferències que es donen en mortalitat provocada per causes evitables.

Si entre el grup d'origen europeu o de països desenvolupats l'1,7% mor per causa de malaltia infecciosa, aquesta proporció és de prop del 10% en la resta de col·lectius.

En el cas de mortalitat per causes externes, aquesta afecta de forma significativament superior persones estrangeres d'origen africà (13,3%), d'Amèrica Central i del Sud (20%) i Àsia, sense comptar Japó ni Filipines (20%), i no tant els col·lectius d'origen europeu o de països desenvolupats (5,6%). És, però, el col·lectiu provinent de països del Magrib i la vall del Nil el que es troba més afectat per aquesta causa de defunció (27,9%)¹⁴ (taula 20).

La distribució de les causes de defunció per sexes mostra diferències entre homes i dones del col·lectiu estranger de la ciutat, sobretot si ens concentrem en el grup que prové de països no desenvolupats.

Tot i que les causes de mortalitat que més els afecten són unes altres (tumors i malalties de l'aparell circulatori), els homes pateixen més mortalitat per causes evitables (28,5%) que les dones (10,8%).

Per al grup procedent de països europeus i desenvolupats, els tumors i les malalties de l'aparell circulatori són les causes de mort més freqüents entre homes i dones, i representen prop del 60% de les defuncions. Les causes evitables tenen una incidència menor que en les persones estrangeres d'altres països (taula 21).

Les diferències entre les persones estrangeres residents a Barcelona també es reflecteixen en la distribució de la mortalitat per grups d'edat. El 70,7% dels homes originaris de països europeus i d'altres desenvolupats mor a una edat de 65 o més anys, i en el cas de les dones aquesta proporció arriba al 84,2%. Pel que fa als homes procedents de països en desenvolupament, moren amb 65 anys o més el 37 %, i en el cas de les dones, el 58,8 % (taula 22).

Ocupació

El fet que la ciutat de Barcelona tingui un mercat laboral fortament terciaritzat afecta també els perfils de la immigració estrangera i la seva relació amb l'ocupació. La ciutat, amb una economia majoritàriament de serveis, comporta situacions ocupacionals per a la població estrangera que són diferents que les que es poden produir a la resta de la província o altres indrets de Catalunya.

L'onada d'immigració dels darrers anys ha variat la posició de la població estrangera respecte al mercat laboral. El nombre de contractes a treballadores i treballadors estrangers ha augmentat els darrers anys, i l'any 2003 se'n van signar 111.014, 10.385 més que l'any anterior, tot i que el total de contractes va disminuir. Els

14. Cal tenir en compte que les dades es refereixen a 676 defuncions, per tant quan es parla de la distribució per països el fet que considerem nombres absoluts petits limita la significació.

Taula 20.

Distribució de les defuncions de persones residents amb nacionalitat estrangera segons la causa de defunció (grans grups) i la zona geogràfica de procedència. Barcelona, 1995-1999

Grans grups de causes	Europa i països desenvolupats	Països del Magrib i la vall del Nil	Resta d'Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia (sense Japó i Filipines)	Filipines	Mitjana	
	%	%	%	%	%	%	Defuncions	%
Malalties infeccioses	1,7	9,3	13,3	9,1	12	–	32	4,7
Tumors	25,4	20,9	26,7	25,1	28	33,3	171	25,3
Malalties de l'aparell circulatori	34,5	16,3	13,3	28	16	33,3	206	30,5
Malalties de l'aparell respiratori	5,4	4,7	–	8,6	8	–	41	6,1
Malalties de l'aparell digestiu	4,6	–	6,7	4	4	11,1	29	4,3
Causas externes	5,6	27,9	13,3	20	20	–	56	8,3
Altres grups	15,4	14	26,7	8	8	22,2	94	13,9
No consta	7,3	7	–	4	4	–	47	7
Total	100	100	100	100	100	100	676	100

Font: Servei d'Informació Sanitària. Institut Municipal de Salut Pública. Informe 2001. *La salut dels immigrants: anàlisi de les estadístiques vitals a la ciutat de Barcelona, 1995-99.*

Taula 21.

Distribució de les defuncions de persones residents amb nacionalitat estrangera segons el gran grup de causes de defunció i el desenvolupament del país d'origen. Barcelona, 1995-99

Grans grups de causes	Homes				Dones			
	Europa i països desenvolupats		Altres països		Europa i països desenvolupats		Altres països	
	%	%	Defuncions	%	%	%	Defuncions	%
Malalties infeccioses	2,2	12,7	26	6,5	1,1	3,9	6	2,2
Tumors	28	24,2	105	26,4	22	26,5	66	23,7
Malalties de l'aparell circulatori	30,6	20,6	105	26,4	39,5	30,4	101	36,2
Malalties de l'aparell respiratori	4,3	5,5	19	4,8	6,8	9,8	2	7,9
Malalties de l'aparell digestiu	5,2	3,6	18	4,5	4	3,9	11	3,9
Causes externes	7,3	15,8	43	10,8	3,4	6,9	13	4,7
Altres grups	14,7	11,5	53	13,4	16,4	11,8	41	14,7
No consta	7,8	6,1	28	7,1	6,8	6,9	19	6,8
Total	100	100	397	100	100	100	279	100

Font: Servei d'Informació Sanitària. Institut Municipal de Salut Pública. Informe 2001. La salut dels immigrants: anàlisi de les estadístiques vitals a la ciutat de Barcelona, 1995-99.

contractes a treballadores i treballadors estrangers representen un 16,5% del total de contractes, mentre que l'any 2001 representaven un 10,1% (taula 23).

Del total dels contractes signats el 2003 per persones estrangeres, el 56,18% van ser signats per homes i el 43,81% restant per dones.

Tenint en compte que la població femenina representa prop de la meitat de la població estrangera, aquesta diferència pot ser indicativa que aquest grup de dones té més dificultats per accedir a un treball dins el mercat en condicions de treball estable i amb contracte. D'una altra banda, sovint les dones arriben mitjançant processos de reagrupament familiar (que els permeten accedir més fàcilment a permís de residència però no al de treball). De l'altra, en un context de mercat de treball amb important oferta del sector serveis, la mà d'obra femenina estaria treballant sense contracte en el sector informal o l'economia submergida.

La població estrangera de 25 a 39 anys és la que té més pes dins del mercat labo-

Taula 22.

Distribució de les defuncions de persones residents amb nacionalitat estrangera segons el grup d'edat, el sexe i el desenvolupament del país d'origen. Barcelona, 1995-1999

Grups d'edat	Europa i països desenvolupats		Altres països	
	% d'homes	% de dones	% d'homes	% de dones
Menys d'1 any	0,4	—	1,8	1
D'1 a 4 anys	—	—	—	1
De 5 a 14 anys	—	—	—	1
De 15 a 24 anys	1,7	—	4,8	5,9
De 25 a 34 anys	6,5	1,7	14,5	8,8
De 35 a 44 anys	4,3	4	21,8	12,7
De 45 a 54 anys	7,3	3,4	12,1	5,9
De 55 a 64 anys	9,1	6,8	7,9	4,9
De 65 anys o més	70,7	84,2	371,0	58,8
Total de defuncions	232	177	165	102

Font: Servei d'Informació Sanitària. Institut Municipal de Salut Pública. Informe 2001. La salut dels immigrants: anàlisi de les estadístiques vitals a la ciutat de Barcelona, 1995-99.

Taula 23.

Evolució dels contractes de persones estrangeres. Barcelona, 2001-2003

	2001	2002	2003	Variació 2002-2003
Total de contractes a treballadors/es estrangers	78.114	100.629	111.014	10.385
Total de contractes	771.212	714.928	671.879	-43.049
% de contractes a persones estrangeres sobre el total de contractes	10,1	14,1	16,5	2,4

Font: Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya. Elaboració: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

ral: representen més del 60% de tots els contractes laborals signats l'any 2003.

Si comptem les persones estrangeres adultes a partir de 25 anys en el seu conjunt, aquestes han signat prop del 84% de tots els contractes, i en termes demogràfics són el 73% de tota la població estrangera de la ciutat. La joventut (de 16 a 24 anys) ha signat al voltant del 16% dels contractes laborals i representa el 14,9% de tota la població estrangera (taula 24).

El sector productiu que ocupa més persones estrangeres és el sector de serveis, amb el 81,2% dels contractes a pobla-

ció no autòctona. El segon sector en importància és el de la construcció, que ocupa el 13,8% dels treballadors i treballadores estrangers amb contracte. L'agricultura i la indústria són els sectors on menys s'ocupa el col·lectiu immigrant. S'hi han signat el 0,5% i el 4,5%, respectivament, dels contractes. Aquests dos sectors, tot i que des de l'any 2001 creixen en nombre absolut de contractes a població estrangera, perden importància proporcionalment (taula 25).

El 53% de la població estrangera de la ciutat amb contracte laboral s'ocupa en

la categoria de treballador/a sense qualificar, i un 23,1% té contracte de serveis. Un 8% té estatus de personal administratiu i un 7,1% de treballador/a qualificat. Només un 0,3% dels contractes fets a persones estrangeres són per exercir de directiu/va, un 3,9% com a personal tècnic o científic i un 2,9% com a professionals de suport.

Proporcionalment, des de l'any 2001 creixen els contractes de treballadors/es sense qualificar i, de forma lleu, els d'operari/ària de maquinària. Perden pes els contractes de directiu/va, els de personal tècnic i científic, tècnic/professional de suport, administratiu, treballadors/es de l'agricultura i la pesca i treballadors/es qualificats (taula 26).

Quant al règim d'afiliació a la Seguretat Social, un 79,1% dels treballadors/es estrangers amb contracte estan en el règim general. Un 9,6% en el d'empleats/des de la llar. Un 9,3% estan inscrits com a autònoms i un 2,1% com a treballadors/es del mar o agraris (taula 27).

La població estrangera de la ciutat es troba amb unes condicions de treball ines-

Taula 24.
Contractes a persones estrangeres segons el sexe i l'edat. Barcelona, 2003

	Total		Homes		Dones	
	Contractes	%	Contractes	%	Contractes	%
Total	111.014	100	62.371	100	48.643	100
De 16 a 24 anys	17.400	15,7	9.497	15,2	7.903	16,2
De 25 a 39 anys	71.892	64,8	41.410	66,4	30.482	62,7
De 40 a 54 anys	20.192	18,2	10.640	17,1	9.550	19,6
De 55 anys i més	1.532	1,4	824	1,3	708	1,5

Font: Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya.
Elaboració: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 25.
Contractes a persones estrangeres segons el sector d'activitat. Barcelona, 2001-2003

	2001		2002		2003		Variació 2002-2003	
	Contractes	%	Contractes	%	Contractes	%	Contractes	%
Total	78.114	100	100.629	100	111.014	100	10.385	10,3
Agricultura	548	0,7	628	0,6	582	0,5	-46	-7,3
Indústria	3.727	4,8	5.203	5,2	5.024	4,5	-179	-3,4
Construcció	10.269	13,1	14.114	14	15.310	13,8	1.196	8,5
Serveis	63.570	81,4	80.684	80,2	90.098	81,2	9.414	11,7

Font: Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya.
Elaboració: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 26.
Contractes a persones estrangeres segons la categoria professional. Barcelona, 2001-2003

	2001		2002		2003		Variació 2002-2003	
	Contractes	%	Contractes	%	Contractes	%	Contractes	%
Total	78.114	100	100.629	100	111.014	100	10.385	10,3
Personal directiu	303	0,4	284	0,3	298	0,3	14	4,9
Personal tècnic i científic	4.336	5,6	3.680	3,7	4.340	3,9	660	17,9
Personal tècnic i professionals de suport	2.404	3,1	3.023	3	3.207	2,9	184	6,1
Personal administratiu	6.745	8,6	7.723	7,7	8.879	8	1.156	15
Serveis	18.081	23,1	23.127	23	25.682	23,1	2.555	11
Agricultura/pesca	268	0,3	210	0,2	188	0,2	-22	-10,5
Treballadors/es qualificats	5.783	7,4	7.496	7,4	7.865	7,1	369	4,9
Operaris/àries de maquinària	1.056	1,4	1.549	1,5	1.742	1,6	193	12,5
Treballadors/es sense qualificar	39.138	50,1	53.537	53,2	58.813	53	5.276	9,9

Font: Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya.
 Elaboració: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

tables. S'ocupen majoritàriament en sectors econòmics on la contractació temporal és molt elevada. Així, els contractes temporals en el sector serveis suposen el 87,9 %, mentre que en la construcció arriben al 95 %. Aquests dos sectors representen el 95% de les contractacions a la població estrangera, i sectors com el de la indústria, que permet condicions de treball més estables a la població estrangera (amb una quarta part dels contractes realitzats de forma indefinida), representa un 4,5% de tots els contractes que es realitzen a aquest col·lectiu (taula 28).

La població estrangera treballa majoritàriament en ocupacions que tenen una proporció de contractació temporal elevada i que solen estar associades també a condicions salarials baixes i jornades de treball atípiques.

Entre els treballadors i treballadores estrangers sense qualificar van signar contractes indefinits el 7,97%. La resta, més del

Taula 27.
Població estrangera afiliada a la Seguretat Social. Província de Barcelona, 2000-2001

	2000		2000	
	Persones	%	Persones	%
Règim general	54.761	74,5	77.455	79,1
Règim especial per a treballadors/es agraris	1.782	2,4	1.922	2,0
Règim especial per a treballadors/es autònoms	8.039	10,9	9.123	9,3
Règim especial per a empleats/des de la llar	8.892	12,1	9.363	9,6
Règim especial per a treballadors/es del mar	61	0,1	88	0,1
Total	73.535	100	97.951	100

Font: Anuari de la immigració 2003. Observatori de la Immigració. Direcció de Planificació, Recerca i Desenvolupament. Sector de Serveis Personals. Ajuntament de Barcelona.

Taula 28.
Contractes a persones estrangeres segons el sector d'activitat i el tipus de contracte. Barcelona, 2003

	Total		Contractes indefinits		Contractes temporals	
	n	%	n	%	n	%
Total	111.014	100	13.396	12,06	97.618	87,93
Agricultura	582	0,5	122	20,96	460	79,03
Indústria	5.024	4,5	1.316	26,19	3.708	73,08
Construcció	15.310	13,8	1.108	07,23	14.202	92,76
Serveis	90.098	81,2	10.850	12,04	79.248	87,95

Font: Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya.
 Elaboració: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

90% van ser contractes temporals. Aquesta proporció és similar en el cas dels qualificats. Aquestes dues categories agrupen el 60,1% de la població estrangera contractada laboralment. Les ocupacions que ofereixen unes condicions laborals presumiblement més estables (llocs directius, on el 53,69% dels contractes és indefinit, operaris/àries de maquinària, on són indefinits un 36,1%, i agricultura i pesca, on són indefinits el 26,59% dels contractes) representen el 2,1% del total de la contractació.

Les categories professionals de personal tècnic i científic, tècnic i professional de suport, administratiu i serveis, amb percentatges de contractació indefinida d'entre el 13% i el 19% sobre el total de contractes d'aquest tipus, agrupen la resta de contractes fets durant l'any a població estrangera, i representen un 37,9% sobre els 111.014 contractes que es van realitzar l'any 2003 (taula 29).

Més enllà de la contractació legal s'estima que hi ha un mercat de contractació irregular que s'alimenta de l'oferta de treball estrangera que resideix i treballa a Barcelona sense disposar dels permisos corresponents a treball i residència. La tinença d'aquests permisos és una de les diferències més rellevants i generadores de desigualtats entre la població estrangera respecte a la integració en el mercat laboral i respecte a la possibilitat de gaudir d'unes condicions de treball i sou ajustades a les condicions que el dret laboral estableix.

Conclusions

A la vista de les dades, es constata que estem assistint a un dels corrents migratoris amb més impacte sobre l'estructura i la dinàmica social de la ciutat, ja que contribueix a modificar alguns dels principals paràmetres demogràfics (natalitat, canvi

de l'estructura d'edats, etc.) i a la vegada fa emergir una realitat multicultural nova, derivada de l'heterogeneïtat d'origen de la població immigrant, que s'afegeix a l'entramat cultural divers de la ciutat.

En pocs anys ha crescut acceleradament el pes demogràfic de la població estrangera a Barcelona, que ha passat del 2,7% el març de 1999 al 12,8% de gener de 2004. Juntament amb aquest creixement intens, es posen de manifest efectes sobre el territori: la important concentració ja des d'un primer moment de la immigració en barris de Ciutat Vella (amb percentatges que avui oscil·len entre el 22% de la Barceloneta i el 48% del Raval) i el progressiu increment de la proporció de persones de nacionalitat estrangera en altres districtes de la ciutat, que va reequilibrant la implantació territorial de la immigració.

Al·l'augment de la proporció de població estrangera se suma el canvi de perfil dels col·lectius i la seva diversificació creixent. La immigració del nou mil·lenni la componen persones que provenen d'Àfrica (Magrib) i Àsia (Pakistan, Xina i Filipines, entre d'altres), també d'Europa —en menor mesura de països de l'est europeu—, però és especialment significatiu el pes demogràfic de la població procedent de països d'Amèrica Central i del Sud, que constitueix el 52% de la immigració estrangera (Equador, Colòmbia, Perú, Argentina i la República Dominicana, entre d'altres).

L'impacte d'aquesta nova realitat es fa visible en el territori, en els barris amb més assentament, ja que es modifica no només l'estructura demogràfica de la població, sinó també les dinàmiques socials

Taula 29.
Contractes a persones estrangeres segons la categoria professional i el tipus de contracte. Barcelona 2003

	Total de contractes		Contractes indefinits		Contractes temporals	
	n	%	n	%	n	%
Total	111.014	100	13.396	12,06	97.618	87,93
Personal directiu	298	0,3	160	53,69	138	46,30
Personal tècnic i científic	4.340	3,9	570	13,13	3.770	86,86
Personal tècnic i professionals de suport	3.207	2,9	592	18,45	2.615	81,54
Personal administratiu	8.879	8	1.709	19,24	7.170	80,75
Serveis	25.682	23,1	4.334	16,87	21.348	83,12
Agricultura/pesca	188	0,2	50	26,59	138	73,40
Treballadors/es qualificats	7.865	7,1	659	8,37	7.206	91,62
Operaris/àries de maquinària	1.742	1,6	629	36,10	1.113	63,89
Treballadors/es sense qualificar	58.813	53	4.693	7,97	54.120	92,02

Font: Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya.
Elaboració: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

i comunitàries. Això s'aprecia en la utilització dels espais públics, els serveis socials i sanitaris, en les escoles, en la creació de serveis i comerços especialitzats, en definitiva, en la vida quotidiana dels barris.

Barcelona es troba davant d'un repte nou, ja que les onades migratòries del segle xx, pel fet que procedien majoritàriament d'altres zones de l'Estat, no van comportar el problema de l'aparició de població en situació d'irregularitat administrativa, i per tant amb dificultats d'inserció social afegides. Aquest és un repte compartit amb altres grans conurbacions de països d'Europa.

Els reptes nous generen perspectives de futur incertes; caldrà, doncs, seguir

l'evolució dels fluxos i el procés d'integració de la immigració estrangera per avaluar quins són els condicionants que afecten més el fet migratori a la ciutat i en quina mesura els diferents col·lectius de persones immigrants es poden desenvolupar en condicions d'igualtat, tant de drets com de fets.

En aquest context, les ciutats i els governs locals tenen un paper primordial —amb la col·laboració de l'Estat i les comunitats autonòmiques— ja que són les àrees urbanes les que en primera instància acullen la nova immigració, i és a les ciutats on s'hauran de resoldre els processos d'acollida i integració de la nova pobla-

ció resident. El repte és com gestionar en l'àmbit local un fenomen d'origen global i mantenir nivells de benestar i cohesió social en un entorn canviant i de gran diversitat.

La immigració de persones d'altres països i cultures diverses suposa un repte i a la vegada una oportunitat per a la Barcelona del nou mil·lenni, per continuar essent oberta, inclusiva i solidària. Però és a la vegada una oportunitat per créixer i enriquir-se socialment i culturalment, construint un model de ciutat basat en la convivència, el respecte a la diversitat cultural, la igualtat d'oportunitats i la cohesió social.